

Möte nr 4 om Stenkilska gravkoret

Tid: Torsdagen den 10 april 2014 kl 15.30 – 17.15

Plats: Vreta klostrets kyrka – Tornrummet m.fl.

Deltagare: Peter Carelli, regionchef Riksantikvarieämbetet UV Öst (RAÄ)
Olof Hermelin, chef Östergötlands museum (ÖM)
Arne Karlsson, V. Ordf Föreningen Klosterliv i Vreta och ordf.
fastighetsutskottet Vreta klostrets församling
Lars Ladell, styrelseledamot Föreningen Klosterliv i Vreta
Markus Lindberg, chef Linköpings Slotts-och Domkyrkomuseum (LSDM)
Sture Lahrin, Ordf. Föreningen Klosterliv i Vreta

Bakgrund till mötet:

Avsikten med mötet var att stämma av det aktuella läget i den pågående förstudien och diskutera studiens fortsättning. Markus Lindberg hade som underlag till mötet tagit fram och till mötesdeltagarna distribuerat en arbetsutgåva av sin rapport avseende arkivstudier.

1. Inledning i Stenkilska gravkoret och i högkoret

Mötet inleddes i Stenkilska gravkoret med redovisning av några intressanta resultat av Markus arkivstudier. En notering tyder på att hela gravkoret inte är utgrävt på djupet vilket gör att man inte kan utesluta att det finns fler gravlagda än dem som påträffades vid utgrävningen 1919. Undersökningen med georadar kan möjligen ge svar på hur det ligger till. Det fanns redan från början uppfattningar om vilka personer som förväntades vara gravlagda i gravkoret. Eftersom gravarnas och korets ålder kopplades till varandra finns det ett inslag av cirkelresonemang i dateringen till början av 1100-talet. Grav IV's (den första graven) icke centrala position i gravkoret tyder på att detta byggts efter gravläggningen.

Den övriga diskussionen i Stenkilska gravkoret handlade mycket om gravarnas och kopparkistornas belägenhet i förhållande till kenotafen (monumentet tillägnat Ragnvald Knaphövde) och förutsättningarna för att komma åt kopparkistorna. Åtkomst ovanifrån, via kenotafen, försvåras om denna är massiv. Misstanken att så är fallet är stark, men en fortsatt förstudie kan utvisa det rätta förhållandet. Eftersom en massiv kenotaf gör ett projekt mer komplicerat och därmed mer kostsamt diskuterades möjligheten att komma åt kopparkistorna från sidan. Detta förutsätter sannolikt att kenotafen stagas upp t.ex. genom att balkar skjutes in undertill (förslag Lars Ladell). För att bedöma denna möjlighet behöver kopparkistornas läge bestämmas med stor precision. Därför diskuterades att utöver fiberoptisk kamera och georadar även lägga till undersökning med hjälp av metalldetektor.

När korrumbet med kenotafen diskuterades i allmänhet kom det upp en idé att nedsänkning av kenotafens lockhäll till golvplanet skulle kunna vara ett förslag.

Apropå förebilder för Stenkilska gravkoret som byggnad kan kanske sådan finnas i Ryssland och Turkiet (ref. Markus L)

Eftersom Markus i sin rapport även tar upp att de gravlagda i högkorets tumba kan ha kopplingar till Stenkilska gravkoret blev även tumban föremål för ”besiktning”. Det kan i bästa fall vara förhållandevis lätt att komma åt innehållet i denna, men det kan bara en undersökning utvisa. Då det på lockhällen omnämnes en Inge och en Helena uppstod en diskussion om vilka informationskällor Rasmus Ludvigsson kan ha haft på 1570-talet. Vi talade om muntlig tradition och skriftliga källor. I det sammanhanget nämnde Peter Carelli att det under 1100-talets första hälft började förekomma blyplattor i europeiska gravar med närmast ”CV-liknande” information (inför den Yttersta dagen).

2. Förstudiens fullföljande

Mötet kom fram till att förstudien ska fortsätta med alla planerade moment. Markus Lindberg planerar att komplettera sin rapport med bilder. Han ska också studera Göran Tagessons rapport från de utvändiga undersökningarna av Stenkilska gravkoret. Vidare ska han söka vidare efter de ben som ska finnas i Lund (tidigare Anatomen).

Östergötlands museum låter en konservator och en arkeolog undersöka Stenkilska gravkoret inkl. kenotafen med metalldetektor och fiberoptisk kamera. Om förstudiebudgeten tillåter kommer tumban i högkoret att besiktigas.

Riksantikvarieämbetet UV Öst söker strukturer under golvet i Stenkilska med hjälp av georadar. Dessa utföres av Pär Karlsson (förhindrad att delta p.g.a sjukdom), expert på georadar och ickeförstörande undersökningsmetoder. RAÄ använder sig av en institution i Wien för att få mätningarna bearbetade. Peter Carelli visade bilder från en undersökning av Gårdby kyrka på Öland vilka resultat man kan uppnå. Gårdby kyrka är byggd på samma plats som en mindre kyrka. Man kunde tydligt se strukturer från denna under den nyare kyrkans golv.

Undersökningar i Vreta klostrets kyrka ska samordnas med Sture Lahrin som kontrollerar att det inte finns annan hindrande aktivitet i kyrkan.

De delrapporter som tas fram under förstudien sättes samman i ett dokument.

3. Anslagsfrågor

Begäran till Berit Wallenbergs Stiftelse om utbetalning av beviljat anslag (38.000 kr) ska vara inlämnad senast 21 oktober.

Fortsatta anslagsansökningar till BWS, med senaste ansökningsdatum 1 juni, kan inte lämnas in förrän förstudien är avrapporterad. Mötet kom fram till att inte stressa fram något p.g.a. detta utan att det är viktigare att förstudien blir bra.

4. Den fortsatta processen

Om det blir pengar kvar kan en datering av de ben som Markus Lindberg söker i Lund göras för att testa metodiken (förslag av Arne Karlsson).

En kommentar i förbifarten var att det är ganska lite kontakter mellan Linköpings Universitet och RAÄ/ÖM. Den förekommer mest på personnivå, men mindre på institutionsnivå

Peter Carelli och Olof Hermelin ser positivt på projekt som kommer "underifrån" och som innehåller flera frågor. När förstudien är färdig och det finns underlag för en kostnadsbedömning ser de det som en fråga för klosterföreningen att bedöma om det är värt att gå vidare. Det bästa för RAÄ och ÖM är enligt Peter C och Olof H att någon huvudman beställer uppdrag av deras institutioner och de tycker att förstudiens upplägg har fungerat så här långt. Ett potentiellt projekt i Stenkilska gravkoret kräver dock en finansiering med marginaler eftersom det inte kan genomföras "bit för bit".

Peter C påpekade att Vreta kloster, inte bara kyrka och klosterområde utan hela bygden, innehåller mängder av intressanta frågeställningar. Inspiration kan hämtas från Dalby där genomförda undersökningar genererat flera nya. Vi börjar dock med nu pågående och gör det bra (ref. Peter C). Arbetet kräver envishet och tålamod (ref. Olof H och Peter C).

När förstudien är slutförd kommer klosterföreningen att kalla till ett möte i en större krets för att behandla förutsättningarna för det egentliga undersökningsprojektet.

5. Extern information

Med anledning av en krönika i Östgöta Correspondenten om Ragnvald Knaphövde för ett par veckor sedan kontaktade Markus L (efter samråd med Sture L) författaren Johan Sievers och bjöd in honom till några klarlägganden och en information om förstudieprojektet. Johan S ville dock avvakta tills det händer något konkret i Stenkilska gravkoret. Mötet fann idén god och kom fram till att Pär Karlssons undersökning med georadar är det bästa tillfället. Markus L planerar att närvara och Sture L fick i uppdrag att kontakta Johan S.

De "utsocknes" fick var sitt exemplar av Vreta klostrets församlingstidning Kyrkbacken som kom ut i veckan. Där finns en artikel om förstudieprojektet (av Sture L). Klosterföreningens hemsida www.vretaklosterforening.se är uppdaterad med i stort samma information (under nyheter).

Antecknat av
Sture Lahrin